

TASAVVUFUN ANA KONULARI (21)

(...dünden devam)

"Şu âlem, yüce sıfatların aynası, Tanrı isimlerinin görüntü yeri ise de vahdet-i vücuduların zannettikleri gibi gösteren, görenin aynı değildir. Gölge, aslın aynı olamaz. Bunu şöyle bir misalle açıklayayım: Çok fenleri bilen bir bilgin, kendi olgunluklarını (hünerlerini bir arsada meydana çıkarıp göstermek istiyor. Kafasındaki bilgileri açığa çıkarmak için harfler ve sesler yaratıyor. Bu harf ve ses aynaları aracılığı ile içindeki gizli bilgilerini gösteriyor. Şimdi bu harfler ve sesler o âlimin içindeki bilgilerin aynadır yahut bilgiler zatiyle bunları kuşatmıştır, bizzat bunlara yakındır veya beraberdir denemez.

Bunlarla içteki bilgiler arasındaki bağıntı, göstericilik ve gösterilenlik bağıntısıdır. Harfler ve sesler, sadece o bilgilerin işaretleridir; onların aynı veya benzerleri değildir. Sadece biri diğerinin meydana çıkması için vasıta. İşte âlem ile Tanrı arasındaki münasebet de böyle gösterilenlik münasebetidir. Yaratıklar, Yaratanın isim ve sıfatlarının araçlarıdır. Aradaki bu münasebet, bazı kimselerde vehimler doğuruyor, fazla tevhîdi düşünmekten bu vehmî hükümlere düşüyorlar, murakabeler hayallerinde şekilleniyor. Bazıları da tevhîd ilmini çok tekrar etmek sonucunda onun zevkinden bu hükümlere varıyorlar. Her iki tevhid de sakattır, insan düşüncesinden doğmaktadır, hal ile ilgisi yoktur. Bir kısım da var ki aşırı sevgiden dolayı sevdiklerinden başka her şeyi yok görüyorlar. Sevgi, onların gözlerinden, sevgiliden başka her şeyi siliyor. Aslında eşya vardır ama sarhoşluk halinde onlara yok görünüyor. Aşırı sevgiden Allah'ı, zatiyle her şeyi kuşatmış ve her şeye yakın görürler. Halden doğan bu tevhîd, önceki iki tevhîdden yücedir ama gerçeğe ve şeriata uygun değildir. Bunu şeriata uydurmağa kalmak, zoraki ve boş çabadır.

"Keşifte yanılmak, ictihadda yanılmak gibidir. Keşfinde yanılan (veli), kınanmaz, aksine ictihadda yanılan gibi bir sevap alır. Yalnız arada şu fark var: Yanılmış olan müctehidi taklidedenlere de sevap verilir, ama keşfinde yanılanı taklidedenler mazur sayılmazlar. Zira keşif ve ilham, ancak sahibi için hüccettir. Yanlış keşfe uyanlar, sevaptan mahrum olurlar. İctihadında yanılmış olana uyulabilir ama keşfinde yanılana uymak caiz değildir.

(devamı yarın..)